

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Petri Danielis Huetii Demonstratio Evangelica

Huet, Pierre Daniel

Parisiis, 1679

Caput decimum. Jesus natus Betlehemi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-16260

*Defenditur
γινώσκεις duo-
rum primo-
rum capitulum
Lucæ, adver-
sus Marcio-
nem & Johā-
nem Bedi-
num.*

ta, in quibus splendidissimum extat virginitatis Mariæ testimonium, germana ac legitima esse negat; hoc argumento, quod tertii capitis initium operis totius exordium esse videatur; præfixa nimirum notatione temporis, unde ordo sequentis historiæ proficiscitur, quemadmodum ab Auctoribus sacris plerisque scripta sua ordientibus factum est. Fuit ea quidem Marcionis terribili Hæretici sententia, multas inesse corruptelas & vitia Evangelio Lucæ, quod unum tamen repudiatis cæteris admittebat. Depravatum id quoque Helvidius credidit. Cum pleraque autem falsitatis suspecta habebat Marcion, tum præcipue priora duo capita, sic tanquam infinceras partes recidebat. Cujus opinionis cum rationes nullas, vel valde infirmas proferret, ut ex *Ἐπιφάνειου* Origenis Dialogo contra Marcionistas intelligitur, sola sua temeritate fretum id attentasse apparet. Quam vero dat Bodinus, petitam ex notatione temporis, quæ capiti tertio præfixa est, ficulneam prorsus esse vel hoc ipsum, quo utitur, Auctorum sacrorum exemplum manifeste arguit. Solent enim illi mediis quoque suis descriptionibus temporum notationes inferere. Unde si quis colligat antecedentia esse supposita, risum movebit. Nec aliter sane constare possunt rerum præteritarum historiæ, nisi descriptæ res temporibus commode dividantur. Quid quod Regum & Paralipomenon libri, nullis præmissis temporum notis, subinde tamen procedente narratione certis distinguntur temporum cardinibus. Adde tertium caput Lucæ ab his inchoari verbis: *εἰς ἑρτὶ ἡ γεννηθὲς*, in quibus particula *ἡ*, connexum esse indicat cum superioribus. Nam quod regerit Bodinus, facile ei fuisse, qui duo priora supposuerat capita, & hanc particulam in tertium intrudere, inane est; quippe quam repræsentent vetustissimi codices, & interpretationes antiquæ, si unam Æthiopicam excipias, quæ cum ad Græcum & Syrum exemplar sit expressa, in quibus ea compareret particula, interpretationis id esse vitium fatendum est. Eodem præterea tertio capite virgine matre natum esse Jesum satis ostendit Lucas, cum ait: *Descendit Spiritus sanctus corporali specie, sicut columba, in ipsum, & vox de celo facta est: Tu es Filius meus dilectus, in te complacui mihi. Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut parabat, filius Joseph: quæ declarant Josepho natum eum non esse, nec alium ipsi patrem tribuunt, quam qui clara voce de celo missa prolem suam ipsum esse fallus est. Ac mihi quidem cogitanti, quasnam maxime ob causas priora hæc duo capita ressecanda esse Hæretici illi censuerint, quos dixi, hæc mihi præter alias veri quoque similis visa est, quemadmodum à Johannis missione & baptismo initium capit Marcii Evangelium, nec aliunde inchoandum illud Lucæ absurde eos collegisse. Verum si quis librorum amborum inter se configat exordia, non leve discrimen deprehendet. Marcus quippe *ἡ ἀρχὴ τῆς εὐαγγελίας* operi suo præfixit: *Initium Evangelii Jesu Christi, Filii Dei*; quo totius libri series præmonstratur & promittitur. Tum postquam de Johannis baptismo paucis disseruit, deque ipsius concionibus, quibus de instante Christi adventu & *ἐκκλήσει* populum commonefaciebat, statim subjicit: *Et factum est in diebus illis, venit Jesus à Nazareth Galilææ, & baptizatus est à Johanne in Jordane. Quæ recte sane & ordine procedunt. At de Lucæ Evangelio si duo priora capita detraheris, nihil de Jesu, ad quem tamen unum totum hoc Evangelium pertinet, præfatum Lucam reperies, sed ejus mentionem velut obiter & aliud agentem injecisse. Factum est autem, inquit, cum baptizaretur omnis populus, & Jesu baptizato, & orante aperitum est cælum. Quæ cum de viro historicæ artis haudquaquam imperito, ut Evangelium hoc & Acta Apostolorum indicant, existimare non liceat, omnino dicendum est, jam ante ipsum Christi Jesu, in primis nempe duobus capitibus meminisse. Denique vel ex Actorum Apostolorum exordio, quo Theophilum compellat Lucas, judicare possumus eandem in Evangelio præmittendi quoque exordii rationem tenuisse. Quod si exordio Evangelii *γινώσκεις* sua constet, constabit utique & sequentibus duobus capitibus.**

Luc. 3. 22, 23.

Marc. 1. 1.

Marc. 1. 9.

Luc. 3. 21.

CAPUT IX.

Jesus natus Bethlehemi.

MICH. 4. 8, 9. *Et tu, turris gregis, nebulosa filia Sion usque ad te veniet: & veniet potestas prima, regnum filia Jerusalem. Nunc quare mærore contraheris? numquid rex non est tibi, aut consiliarius tuus periit, quia comprehendit te dolor sicut parturientem?*

MATTH. 2. 1. *Cum ergo natus esset Jesus in Bethleem Juda . . . congregans (Herodes) omnes Principes Sacerdotum, & scribas populi, sciscitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei, In Bethleem Juda; sic enim scriptum est per Prophetam:*

Mich. 5. 2. *Et tu, Bethlehem Ephrata, parvulus es in millibus Juda: ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel, & egressus ejus ab initio, à diebus aternitatis.*

Et tu, Bethlehem terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel.

Luc. 2. 4. & seq. *Ascendit autem & Joseph à Galilæa, de civitate Nazareth in Judæam, in civitatem David, que vocatur Bethlehem; eo quod esset de domo & familia David, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore pregnante. Factum est autem cum esset ibi, impleti sunt dies ut pareret. Et peperit filium suum primogenitum.*

Joh. 7. 40. & seq. *Ex illa ergo turba, cum audissent hos sermones ejus, dicebant, Hic est vere Propheta: alii dicebant, Hic est Christus: quidam autem dicebant, Numquid à Galilæa venit Christus? nonne Scriptura dicit, quia ex semine David, & de Bethlehem castello, ubi erat David, venit Christus?*

I. Refelluntur argumenta Bodini. Primum argumentum. II. Secundum argumentum. Disputatur de censu Quirinii. Proponitur Beze opinio. III. Proponitur deinde nostra. IV. Tertium argumentum. V. Quartum argumentum. VI. Quintum argumentum.

QUÆ duo Michæ prædicta de Jesu Bethlehemi orituro à nobis allata sunt, ea signare Messiam luculenter in Propositione septima probavimus. Nunc superest ut ostendamus ipsa hæc in Domino Jesu habuisse exitum, ut Messiam hunc esse efficiamus. Quamvis enim Bethlehemi natum etiam esse Evangelistæ prodiderint, testes idonei, ac coævi scriptores, eorumque hac in parte valere debeat auctoritas ex secundo nostro Axiomate, & tam distincta fuerit à primordio *Judea gens per tribus, & populos, & familias, & domos, inquit Tertullianus, ut nemo facile ignorari de genere potuisset, vel de recentibus Augustianis censibus, adhuc tunc fortasse penitentibus, ac per ea etiam me silente obteratur Bodini impietas, qui adversus Bethlehemiticum Christi ortum argumenta aliquot attulit, hæc nos tamen sigillatim retundemus.*

Primum hoc est, Jesum Nazarethi esse natum; patriamque hanc, ut pote ignobilem, opprobrio ipsi fuisse; atque hinc Nathanaëlem Philippo, Jesum Nazarenum eum esse quem Moses & Prophete prædixerant sibi nuntianti, respondisse: *A Nazareth potest aliquid boni esse?* Jesum quoque ipsum, cum Paulum de cælo compellaret, seipsum Nazarenum, non Bethlehemitam dixisse. Quibus testimoniis consimilia afferri plura possunt, in quibus non populus solum Judaicus, sed Jesu etiam Discipuli & sequaces, Nazarethum patriam hunc habuisse, atque hinc produisse fatentur; ac Nazarenum, & Nazarethum, & Galilæum dicunt; quo postremo nomine Julianus Apostata ipsum contumeliæ causâ appellabat. Adde & ad Herodem Galilææ Tetrarcham à Pilato esse remissum, ut hominem Galilææ ditionis. At bene est, quod qui Nazarenum vel appellant ipsi, vel appellatum narrant Scriptores sacri, Bethlehemi natum esse iidem asseverant; unde manifestum est de Nazarethi nomine ipsi fecisse vocabulum, ad significandum locum, non in quo natus erat, sed quem ejus parentes incolebant, & in quo ipse fuerat educatus. Sic Virgilius Trojanum Cæsarem dixit, quod Troja majores ipsius venissent. Augusto cognomen Thurino fuisse narrat Suetonius, in memoriam majorum originis. Idem inter illustres Grammaticos Quintum Cæcilium Epirotam, Tusculi natum refert; cognomine, non à loco ortus, sed à loco originis indito. Florentissimus etiam Homerum Interpres Eustathius, patriam eam esse ait, non in qua quis natus sit, sed in qua educatus. Ejus verba, quoniam ad hanc quaestionem per mihi videntur esse opportuna, referre dignum est: *ὁ δὲ πατρίδος ἐστὶν ὁ εὐνοῦς πατρίς ἢ πόλις ἢ οὐκ ἐν ἑσάρῃ τῆς ἡμετέρας, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἡμετέρας πόλεως ἐκείνης, ἐκείνης τῆς ἐστὶ τῆς εὐνοῦς πόλεως, ἢ οὐκ ἐστὶν ἐκείνης ἐν τῇ πατρίδι, ἀλλ' ἐκ τῆς πόλεως ἐκείνης. Hæc est patriæ definitio: patria enim urbs est quedam, in qua quis post ortum educatus est. Adeo ut qui talis non sit, sed post ortum patria sit privatus, is urbe hujusmodi exciderit, neque tam eam habeat patriam, ac illam qua ipsum deinceps aluit. Vere igitur Vajicra Rabba, & Bemidbar Rabba Mef-*

sia patriam Aquiloni assignant; rerum vero ab eo gerendarum locum, Austro.

*Secundum
argumentū.
Disputatur
de censu
Quirinii.
Proponitur
Bezæ opinio.*

Sueton. Aug.
cap. ult.
Dio libr. 56.

Joseph. Antiq.
libr. 18. cap. 1.

Joseph. Antiq.
libr. 16. c. 14.

Ad. 5. 37.

*Proponitur
deinde nostrā.
Suet. August.
cap. 27.*

Joseph. Antiq.
libr. 7. cap. 10.

II. Alterum hoc objicit Bodinus, censum ab Augusto indictum, & à Cyrenio actum, cum historia Jesu haudquaquam congruere, quippe auctorem esse Dionem, evenisse id anno qui mortem Augusti proxime præcessit, atque eo anno Jesum jam annum decimum quartum attingisse. Ad id autem quod opponi potest, duplicem ab Augusto factam descriptionem; postremam eam quam commemorat Dio; priorem vero per Cyrenium à Luca memoriæ proditam, quæ cum ageretur natus est Christus: ad id, inquam, subjicit Bodinus, rem aliter se habere, quippe hoc tempore Quintilium Varum Syriæ Præsidem fuisse, non Cyrenium, qui multo post Herodis obitum Judææ censum egit; quorum omnium testem citat Josephum. A Bodino hic exigitari Bezam manifestum est, cujus hæc est opinio; Augustum, ut breviarium illud Imperii conficeret, cujus Suetonius & Dio meminerunt, necesse habuisse orbis totius, qua Romanum patebat imperium, descriptionem instituire, citra ullam tributorum exactionem; id autem in Syria factum per Cyrium, sive Quirinium, illic ea tantum de causâ cum potestate missum; cum Præsides esset, sive Saturninus, sive Varus: post Archelai vero exilium, rursus eodem missum Quirinium, ut Archelai confiscaret pecunias, Syrorumque omnium, ac jam Syriæ contributorum Judæorum facultates censeret: posteriorem hunc censum literis à Josepho proditum, priorem à Luca. Itaque inane est quod adversus ea objicit Bodinus, Quintilium Varum Præsidem fuisse, cum prior census actus est, non Quirinium; cum præmonuerit eum Beza Varo numeris participem ac socium adjunctum fuisse Quirinium, quemadmodum Saturninus collegam datum Voluminium scribit idem Josephus. Quæ verane sint, jam non inquiri: absque examine certe, & confutatione à Bodino haudquaquam debuerunt prætermitti. Verum sic agitur: quod boni est, excerpt; dicit quod mali est, vel quod mali esse putat; cum nihil sit, quin male narrando depravari possit. Profecto in Bezæ sententiam concesserunt viri eruditionis fama nobilissimi, Scaliger, Casaubonus, Drusus, Petavius, Grotius; plurimumque juvari videtur causâ hæc ipsis Lucæ verbis: *Hæc descriptio prima facta est à Præside Syriæ Cyriano*: quasi innuens post primam illam descriptionem à Cyrenio factam, aliam deinde fuisse institutam ab eodem, nempe postquam Archelai pecuniæ in fiscum sunt redactæ, quæ & ab eodem Luca in Actis commemoratur. Nos quoque tantorum virorum sententiæ poteramus adherere, & Bodini cavillationum securi ad alia pergere: verum quoniam dignus vindicæ nodus hic est, in eo industriam quoque nostram experiemur.

III. Aliorum igitur acute excogitatis super illo Quirinii censu à Luca memorato interpretationibus compendii causâ prætermittis, nostram proferemus. Censum Romani Imperii ab Augusto ter actum fuisse testificatur Suetonius. Docent idem nos Ancyranæ tabulæ, quas in Pandectis suis Turcicus Leunclavius, & in Inscriptionibus suis Gruterus repræsentant, atque id insuper, primum censum habitum fuisse Augusto VI, Agrippa II. Coss. qui annus congruit cum Juliano XVIII: secundum, Marcio Censorino & Asinio Gallo Coss. anno nimirum Juliano XXXVIII: tertium, Sexto Pompeio & Sexto Apuleio Coss. Juliano anno LIX. Aio secundum hunc censum eum esse, qui cum ageretur, natus Christum Lucas refert. Sciendum enim est rem fuisse censum diuturnioris operæ, quæque in plurium annorum spatium excurreret. Cum Davidis jussu Ebræos percensuit Joab, decem prope menses in eam rem infumit; quamvis in censum non venerint Levitæ & Benjamitæ, ut habet Josephus. Hinc existimari potest, quantæ fuerit molis ac temporis Romanum totum Imperium lustrare & censere. Facile ergo crediderim ab anno XXXVIII Juliano cceptum hunc censum, ad Christi usque ortum perseverasse. Atqui Q. Sentius Saturninus, vir Consularis, Præsides in Syriam missus est circa hunc ipsum annum Julianum XXXVIII, Syriamque per quinquennium circiter rexit. Extremis itaque præfecturæ suæ temporibus, eum puto mandatum accepisse de censu habendo per Syriam. Nam prius per Italiam, finitimasque provincias institui censum oportuit, quam in extremis Imperii finibus. Etsi enim res eodem tempore per universas provincias administrari potuit, quoniam tamen Tabulæ censuales ad Augustum, postquam perfectæ erant, mittebantur, ut Imperii facultates haberet perspectas, vix credibile est tot rebus simul cognoscendis, & ad examen suum revocandis animam adhibere potuisse: quod perfacile erat, si res ordine gesta esset. Ex his autem censualibus Tabulis brevitarium Imperii Suetonio & Dioni memoratum Augustus confecisse. Igitur si meditullio Imperii percensendo tribuamus quadriennium, censum agi cceptum in Syria dicemus eo anno, qui postremus fuit Saturnini. Cum autem res abiret in diem, videtur excessisse magistratu ante absolutum censum, ejusque peragendi curam successori suo P. Quintilio

Varo reliquisse. Qui cum instaret operi, tum natus est Jesus Dominus. Præsede Quintilio Varo natum esse Jesum colligi potest ex Josephi Antiquitatum libro decimo septimo, capite septimo; ubi legimus ab aliquo jam tempore Varum præfuisse Syriæ, cum ad patrem Herodem Antipater rediit. Aliquantum etiam intercessit temporis inter Antipatri reditum, & Herodis obitum. Atqui anno ipso quo natus est Christus Jesus, vel proximo certe obiisse Herodem, optimorum Chronologorum sententia est. Ergo mihi veri videtur quam proximum, Syriam regente Quintilio Varo Jesum Christum natum esse, atque in censum venisse à Saturnino inchoatum, cum eum Quintilius Varus absolveret. Omnes igitur omnino extricaverimus difficultates, si apud Lucam pro *κυρηνης*, legamus *κυρηνης*, quod facile patitur similitudo nominum & characterum affinitas. Ut sic recudatur totus ille versiculus Lucæ: *αὐτὴν δὲ καταγεγραμμένην ἐστὶν ἐν ἰσραὴλ τῷ γενεῶν ἐπὶ κυρηνης, ἀνεληλυθῆναι ἀπὸ ναζαρεθ, ἐνθα ἦν, εἰς βηθλεὴμ, ὅθεν ἦν, καταγεγραμμένη.* Cum primus ille census sub Cyrenio tunc ageretur, ascendit (Joseph) Nazaretho, ubi domicilium habebat, Bethlehemum, unde erat oriundus, ut in censum referretur. Jam vero promptus est & liquidus Tertulliani intellectus, qui libro quarto adversus Marcionem sic disserit: *Sed & census constat actos sub Augusto nunc in Judæam per Sentium Saturninum, apud quos genus ejus inquirere potuissent.* Census ait actos per Saturninum, qui eos inchoavit & provexit, sed magistratu abire iustus opus absolvendum Quintilio reliquit. Si quis nostram hanc opinionem cum aliis omnibus hæcenus propositis contendat, longe simpliciore esse, angustiusque longe sese expedire facilius & minus sibi permittere reperiet. Nam Beza, cujus expositionem Scalliger, aliique quos dixi, tanto consensu, illaudato ipsius auctore, exceperunt, fingit duos à Quintinio census actos, quod nullius defendi potest Auctoris suffragio, & à Josepho fuisse prætermisum vix credibile est. Multo minus etiam probabile est *κυρηνης* Syria Præsidem appellari, qui censitor & *κυρηνης* tantum fuit. Atenim temeritatis fortasse aliquis nos arcesset & audacia, qui receptam in Evangelio Lucæ lectionem sollicitemus, quasi sacros illos apices refingamus ad libitum, & divina oracula ad arbitrium nostrum revocemus. A quo tantum certe absumus, ut summam illis reverentiam à nobis & ab aliis exhiberi velimus. Neque vero quicquam hac in parte putamus esse peccatum, cum viros orthodoxos habeamus itidem & heterodoxos, quorum exemplum sequamur. Præterea in Lucæ Evangelium maximas Marcionistarum, priscorumque Hæreticorum corruptelas incubuisse memoria ab Epiphanio proditum est. Legi velim quæ in eam rem scripta sunt à Sixto Senensi libro Bibliothecæ septimo. Neque hunc duntaxat, sed reliquos etiam Testamenti utriusque libros mendis fuisse obnoxios, cum Variantes lectiones quæ à multis sunt collectæ, & Veterum interpretationes quas observare licet, tum & crebræ sanctorum Patrum, Origenis præsertim, Chrysostomi, & Hieronymi testificationes nos edocent. Objici id etiam potest, probabile non esse censum illum secundum ab Augusto institutum, à magistratu Romano habitum fuisse in Judæa, cujus rex erat Herodes summo & optimo jure, & ad cujus pertinebat officium tributa exigere à subditis. Respondeo beneficiario jure regnum hoc Herodem tenuisse, proptereaque certa tributa Romanis pependisse, quemadmodum tradit Appianus. Census autem agebantur, non ad exigenda solum tributa, sed ad cognoscendas etiam singulorum facultates, ætates, familias, artes, & officia. Intererat autem Romanorum perspectas habere vires Judææ terræ, cujus supremum dominium ad se pertinebat, & ex qua stipendia Pompeius, aliique Romanorum magistratus jam ante perceperant. Venerunt ergo in censum Judæi, sed pro sua conditione: alius enim fuit eorum census, qui jure Quiritium, alius eorum qui jure Latii, vel qui jure Italico, vel qui jure Provinciarum, vel qui jure beneficiario censebantur. Nec regnorum solum & provinciarum, sed & urbium etiam diversa erant jura. Patet id ex Digestorum titulo De censibus. Suo ergo jure ad censum venit Judæa, cum ab Augusto census est institutus; nempe citra indicationem tributi.

IV. Tertio hoc argumento Evangelii Lucæ veritatem oppugnat Bodinus, quod ad hunc censum neutiquam vocati sint peregrini, aut socii, aut vectigales, sed cives tantum Romani; testemque citat Eusebium, qui & civium hoc censu descriptorum numerum designat: Jesus autem cum non fuerit Romanus civis, censeri non debuerit. Verum et si Romanorum civium numerum expressit Eusebius, non inde recte colligitur cives tantum professionem edidisse: nec civium omnium, sed eorum tantummodo qui arma ferre possent, nomina in publicum edi solebant. Livius de primo censu quem fecit Servius Tullius: *Millia octoginta civium censu dicuntur. Adjicit*

Luc. 2. 1.

Terrall. adv. Marc. libr. 4. cap. 19.

Epiphon. Hæz. 4. cap. 11. Stat. Sen. Bibl. libr. 7. Hæz. 4.

Appian. Bell. civil. libr. 5.

Tertium argumentum. Euseb. Chron. libr. 2.

Liv. libr. 1. cap. 44.

scriptor antiquissimus Fabius, eorum qui ferre arma possent eum fuisse numerum. Nihilominus tamen in Tabulas censuales reliquorum quoque omnium relata fuere nomina. Unde Justinus, Tertullianus, & Chrysostomus, *ἡτοιμασθῆς* consuli jubent, in quibus Jesu nomen à Quirinio descriptum erat. Porro Provinciarum, itidem ut civium, habebantur census lustrales aliquando, hoc est quibus completis lustrum conderetur, aliquando sine lustrum. Extra lustrum missus est ab Augusto in Syriam Quirinius, *Ἀρχιερέτης τῆς Ἰβρίας, καὶ πρυτανὴς τῆς ἐπαρχίας Ἰστανόβου*. *Qui jus genti redderet, & facultates confereret.* Verba sunt Josephi. Extra lustrum quoque censum à tribus Gallis egit Augustus, cum Narbone conventum ageret; & deinde Germanicus, & Claudius; & Volusius, Africanus, ac Trebellius sub Nerone; & Hadrianus, & Julianus. At census ille in Syria per Saturninum & Varum actus, cum secundi census Augusti pars fuerit, ut dixi, per lustrum actus fuit: tres enim Augusti census, de quibus supra diximus, lustrales fuisse docet nos Monumentum Ancyrantum. Præterea per ordinarios magistratus aliquando census habebantur, velut iste nascente Christo actus fuit per Saturninum & Varum, Syriæ Præsides: item alter ille post Archelai exilium in Syria per Quirinium Præsidem actus. Aliquando vero agebantur per extraordinarios magistratus, census tantum habendi causa. Velut ille, quem commemorat Dio, ab Augusto institutus penultimo vitæ anno, aliis alio ob hanc causam missis. Viginti viros spectatae probitatis ad id ab Augusto delectos fuisse scribit Suidas. Hanc curam qui suscipiebant, Censitores, & Peraquatores, & Inspectores appellantur in Codice. Græci *ἑπιστάτας* dicunt: cujusmodi fuerunt Hellenius & Julianus, in Cappadociam ad id minus missi, quos scriptis suis celebravit Gregorius Nazianzenus. Igitur manifesta est Bodini Semijudæi inciticia, qui Christum Jesum censum fuisse negat hoc argumento, quod vectigales, focii, & peregrini minime censi fuerint.

V. Summæ etiam imperitiæ ac supinitatis illud est, quod objicere pergit Bodinus, nullum unquam fuisse tam acerbum censorem, qui homines censendi causa loca mutare coegerit; molestiæ futurum id fuisse intolerabilis, & suntus infiniti, sed illic censum fuisse unumquemque, moribus Romanorum, ubi domicilium habuit: Cæsarem ipsum Dictatorem, cum censum populi haberet, ad singulas domos civium Romæ tunc habitantium adisse. Respondeo primo censum hunc Julii Cæsaris fuisse extraordinarium, nec more, nec loco solito habitum, ut observat Tranquillus, nec eum censum fuisse lustralem, nec à Cæsare tanquam Censore, sed tanquam Præfeco morum actum; cujusmodi censum & ab Augusto fuisse deinde initum, præter tres eos census supra memoratos; itaque non *censum* à Suetonio, sed *recensum* appellari, quem admodum & in Epitome Livii. Aio præterea falsum esse, neminem coactum fuisse censendi causa loca mutare. Notat Livius, Coss. Valerio Messala, & Livio Salinatore, Campanos ex Senarufconsulto Romæ censi fuisse coactos, cum incertum fuisset antea ubi censerentur. Notat idem, C. Popillio Lænate, & P. Aelio Ligure Coss. cum lustrum conderent Censores Q. Fulvius Flaccus, A. Postumius Albinus, minorem aliquanto fuisse numerum, *Quia Postumius Consul pro concione edixerat, qui socium Latini nominis, ex edito C. Claudii Consulis redire in civitates suas debuissent, ne quis eorum Romæ, sed omnes in suis civitatibus censerentur.* Ulpiani libro tertio De censibus verba hæc sunt: *Is vero qui agrum in alia civitate habet, in ea civitate profiteri debet, in qua ager est; agri enim tributum eam civitatem debet levare, in cujus territorio possidetur.* Extat id l. Forma, §. 2. D. De censibus. Habetur quoque lex Imp. Theodosii & Valentiniiani, Cod. De naturalibus liberis, quam hic referre oportet: *Si quis, seu liber ipse, seu curia sit nexibus obligatus, & tradendi filios naturales, vel omnes, vel quos quemve maluerit: ejus civitatis curia, unde ipse oritur, & in solidum heredes scribendi liberam ei concedimus facultatem. Quod si cui, non ex urbe, sed ex vico, vel possessione qualibet oriundo naturales liberi contigerint, eosque velis sub definitione prædicta curia splendore honorare, & hereditatis opibus adjuvare, civitatis adscribendi sunt ordini, sub qua vicus ille ac possessio censetur.* His addonat Novella 89, cap. 2. §. 2. *Si quis igitur ex qualibet oriatur civitate, sive curialis, sive etiam liber hujusmodi sit fortuna, licebit ei suam naturalem offerre filium curia illius, unde oritur, civitatis. Si vero nec civis ipse consistat, sed ex villa quadam aut vico sit oriundus, illi à patre offeratur civitati, aut semetipsum offerat, sub qua civitate villa aut vicus tributa persolvit.* Ex his sequitur professionem, legibus Romanis, sequi debuisse locum unde origo ducebatur. Peculiare etiam id Judæis fuit, qui in tribus, familias, & domos distributi erant. Cum censi populum iussit David, censum tribus Juda seorsum adnotavit sacer Historicus, quod non fecisset utique, nisi seorsum censa fuisset. Moribus ergo Romanorum & Judæorum conferre de Josephus debuit in tribum suam, quæ Judæa fuit, & in patriam Davidis, patrumque ipsius, unde genus ducebat, quæ Bethlehem fuit.

Joseph. Antiq.
libr. 18. cap. 1.

Dio libr. 56.

Suid. in *Αρχιερέτης*.
Tit. 57. De
cens. & censit.
& Peraq. &
Inspect. Cod.
libr. 11.

Greg. Naz.
Orat. 9. ad
Jul. *ἑπιστάτας*
QUARTUM
ARGUMENTUM

Tranq. cap. 41.
in Jul.

Epit. Liv. libr.
119.
Liv. libr. 18.
cap. 17. & libr.
42. cap. 9.

VI. Nec minoris tarditatis plenum est ac stuporis postremum Bodini argumentum, quo feminas in censum venisse negat; nedum gravidas, & partui proximas, (cujusmodi fuit Maria Christi Jesu mater, cum censendi causa Bethlehemem venit,) ad tantum iter suscipiendum fuisse coactas. Cui probando Livium citat, quem ait, quotiescunque civium numerum ex censibus describit, hæc fere verba subjicere, *Præter mulieres: neque vero Mosem aut Davidem, habitis à se censibus, feminas aut pueros annis viginti minores censuisse. Ego vero existimo verba, quæ post descriptionem censuum aliquibus locis adjecit Livius, Præter orbos, orbasque, vel, Præter papillos & viduas, longe aliter explicanda esse, ac à Bodino explicantur; non enim censu exclusos significant orbos & orbas, sed potius in censum eos quoque venisse, etsi numerum non exprimit Livius. Locupletem damus fidejussorem Dionysium Halicarnasæum. Is de census institutione disserens, cujus auctor fuit Servius Tullius, singulorum ait relata fuisse in censum nomina, parentum item, liberorum, & conjugum. Idem alibi censum à Servio Tullio rege institutum, docet à T. Latio primo Dictatore fuisse instauratum, descriptis singulorum nominibus, uxorumque, & liberorum. Liqueat id etiam ex Ciceronis libro tertio De legibus: *Censores populi, civitates, suboles, familias, pecuniasque censent.* Factum id dicit Bodinus Romæ, non in Provinciis, proindeque nec in Syria. At os illi ocludet Ulpianus, homo Syrus, Tyro oriundus, cujus verba hæc sunt è libro secundo De censibus: *In Syris, à quatuordecim annis masculi, à duodecim femina, usque ad sexagesimum annum, tributo capitis obligantur.* Id legas l. 3. D. De censibus. De nihilo est quod subjicit Bodinus, censibus à Mose & Davide actis exclusos fuisse pueros & feminas: nam etiamsi eorum expressa sint duntaxat nomina qui arma ferre possent, non ex eo colligitur reliquam multitudinem, senum, feminarum, & puerorum in censum non venisse: sæpe enim & Livius, ut monui, eorum tantum describit numerum, qui armis erant idonei, quamvis & alii quoque, cujuscunque tandem ætatis essent vel sexus, censerentur. Præterea Mariam matrem Christi fuisse *ἐπιμαρτυρησέν*, proptereaque Josepho proximo agnato ex lege Moïsi nupsisse, à viris eruditis demonstratum est. Quo posito, eam certe ad censum venisse oportuit, alioqui sublatum fuisset nomen patris illius de familia sua, quia non habuit filium; atque ita violata esset lex à Deo sancita, cum Salphaadi filiabus *ἐπιμαρτυρησέν* paterna hæreditas adjudicata est. Recte ergo Tertullianus: *Apud Romanos in censu descripta est Maria, ex qua nascitur Christus.**

Quintum argumentum.
Dion. Hal. lib. 1, & 5, & 9.

CAPUT XI.

De nomine Jesu, quod Servatorem sonat.

ISA. 12. 3. *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.*

ISA. 51. 5. *Prope est Justus meus; egressus est Salvator meus.*

ISA. 62. 1, 11. *Propter Sion non tacebo, & propter Jerusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor Justus ejus, & Salvator ejus ut lampas accendatur. . . . Ecce Dominus auditum fecit in extremis terra, Dicite filie Sion, Ecce Salvator tuus venit, ecce merces ejus cum eo, & opus ejus coram illo.*

ISA. 63. 8, 9. *Et dixit, (Dominus) Verumtamen populus meus est, filii non negantes; & factus est eis Salvator. In omni tribulatione eorum non est tribulatus, & Angelus faciei ejus salvavit eos.*

HABAC. 3. 13. juxta Sextam Editionem: *ἐξήλθες τὸ σῶμαί & λαὸν σου διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ σου. Existi ad servandum populum tuum per Jesum Christum tuum.*

HABAC. 3. 18. *Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Jesu meo.*

ZACH. 9. 9. *Exulta satus filia Sion: jubila,*

MATTH. 1. 20, & seq. *Angelus Domini apparuit in somno ei (Josepho) dicens: Joseph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Pariet autem Filium, & vocabis nomen ejus Jesum; ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum. . . . Et non cognoscebat eam (Joseph,) donec peperit Filium suum primogenitum, & vocavit nomen ejus Jesum.*

LUC. 1. 30, 31. *Et ait Angelus ei, Ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in utero, & paries Filium, & vocabis nomen ejus Jesum.*

LUC. 2. 21. *Et postquam consummatus sunt dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus, quod vocatum est ab Angelo, priusquam in utero conciperetur.*